

Korte redevoering 4 mei 2016 Andries Kobus

"Kom vanavond met verhalen

Hoe de oorlog is verdreven
en herhaal ze honderd malen,
alle malen zal ik wenen"

Woorden van de Joodse dichter Leo Vroman

Op de avond voor het Joodse Paasfeest -Pesach- als het gezin rond de tafel zit
vraagt de jongste zoon aan vader: "Vader, waarom is deze nacht zo anders dan alle
andere nachten?"

En dan vertelt vader opnieuw het verhaal uit het bijbel boek Exodus het grote verhaal
van de bevrijding van het Joodse volk uit de slavernij in Egypteland

En hoe ze door water en woestijn 40 jaar lang op weg gingen naar het beloofde land:
het verlangen van mensen naar vrede en vrijheid

En dat verhaal wordt elk jaar doorverteld aan de volgende generatie

Want het mag niet vergeten worden en daarom moet er telkens weer naar gevraagd worden!

En zo blijven wij ook elk jaar weer herdenken op deze dag, hoe kwetsbaar vrijheid is

En hoe die onophoudelijk met voeten getreden wordt, met kogels en woorden van haat

Mensen die elkaar het licht in de ogen niet gunnen

Wij horen en zien het om ons heen dichtbij en ver weg, elke dag, ook bij onszelf soms-

En als wij zelf niet het slachtoffer zijn, sluiten wij al gauw onze ogen er voor

of we zeggen hoe vreselijk het is

Maar vanavond zwijgen al die machteloze woorden in die twee minuten dat we samen zijn

En is er ruimte om-voor ieder op zijn eigen manier-aan die verhalen te denken

die we hebben gehoord bijvoorbeeld van de laatste getuigen van de Tweede Wereldoorlog en die ons diep kunnen
raken door bijzondere mensen als

Jules Schelvis: mensen die ons wakker willen houden

Een heel dierbaar stuk van mijn jeugd ligt hier om de hoek,

in de H.G. van der Veenstraat 16, in het huis dat er niet meer staat,

van beppe Driezum en tante Froukje

En ik herinner mij het verhaal over mijn vader Jacob-Jakje in de volksmond-

die ordonnans was tijdens het bombardement op Rotterdam in 1940

en hoe hij ongedeerd weer thuis kwam, maar in de tuin achter het huis

het soms uitschreeuwde van angst om wat hij gezien had

En beppe Rinskje was zo dankbaar, zo wil het verhaal, dat ze al het geld en goud en zilver

de zondag erna in de kollekteponing in de kerk deed, tot grote zorg van tante Frouk

Beppe haar vertrouwen op de Heere was groter dan de zorgen van de dag

Overigens lag er maandagmorgen wel een anonieme envelop met 25 gulden op de mat

maar dit terzijde!

Angst, wie van ons kent geen angst?

Angst maakt onvrij: angst voor elkaar, angst voor het leven, voor de dood,

je vertrouwt elkaar niet meer, je gunt elkaar het licht in de ogen niet meer:

het is het verhaal van Kain en Abel: een oerverhaal van oorlog

"Vrijheid omarmd", dat is dit jaar het thema van herdenken

en dat is daarom zo mooi: want wat is er mooier dan dat wij mensen elkaar kunnen omarmen? En arm rijmt op warm!

Dan vertrouwen we elkaar, dan ontmoeten we elkaar, vergeven we elkaar,

beschermen we elkaar, hebben we zorg om en voor elkaar

Dan ben ik "mijn broeders hoeder" en jij de mijne,

in goede en in kwade tijden
Dan is er geen plaats voor terreur en vernedering
Dan moeten haat en eenzaamheid wijken voor liefde en samen

En ik denk aan die dag dat wij het concentratiekamp Buchenwald wilden bezoeken,
bij Weimar in Oost-Duitsland
Wij kwamen daar aan in prachtige herfstkleuren, die vloekten met dat "schuldige"
landschap daar in de woorden van de kunstenaar Armando
Er is niet veel meer van over-wat er niet meer is dat was er ook niet: verdringen noemt men dat
Daar werden 65.000 mensen bureaucratisch vermoord en na de oorlog deden de stalinisten het daar nog eens dunnetjes
over met zo'n paar duizend tegenstanders
Een paar barakken, een krematorium op een verder kale vlakte waar niets meer wil groeien en een poort: een ingang van
de hel
Wij kwamen terecht in een groep Duitse schoolkinderen van een jaar of zestien
op excursie: verplicht aan de gezichten te zien
Een bezwete leraar noemde heel veel feiten en cijfers, de kinderen luisterden nauwelijks,
op een paar na
Hoe meer cijfers en feiten van verschrikkingen ons onophoudelijk om de oren vliegen,
hoe minder het ons nog raakt
In het krematorium was een groepje joodse schoolkinderen van een jaar of 16,
de jongens hadden een keppeltje op
Ze zeiden geen woord, ze stonden heel stil
Er lag een Davidsster van waxinelichtjes bij het deurtje van de oven, die ze heel aandachtig aan staken
Ernaast stond een bloemstuk met de naam van hun school er op
En in de schotels van het ovendeurtje staken ze kleine vlaggetjes van papier
En daar stonden ze, met hun armen om elkaar heen
Naast mij stond een van de joodse jongens, hij keek strak voor zich uit,
alleen zijn lippen bewogen
Zijn ogen waren zwart van angst, zes miljoen paar ogen in een paar jongensogen
Toen kwamen de Duitse kinderen ook binnen
Een van die jongens zei halffluid tegen zijn vrienden:
"Guck mal, die sind immer noch hier"
Zijn glimlach had iets duivels

En ik denk aan een kindsoldaat van IS, Boko Haram
Hem is geleerd om een geweer in zijn hand te hebben in plaats van een ander kind te omarmen en te spelen zoals een
kind zou moeten

Koningin Maxima zei eens: "Vrijheid is een beetje lastig"
Want mijn vrijheid komt die van jou tegen en dat kan lastig zijn
En dat gaat dan van het conflict bij de rijdende rechter
tot hele groepen mensen, volken die er niet mogen zijn van die anderen,
die zich superieur voelen
En hoe akelig en gruwelijk dat uit de hand kan lopen

"Alles van waarde is weerloos" woorden van de dichter Lucebert
Hier staan wij dan, samen, naast elkaar en ik hoop dat wij in die stille minuten daarnet
beseft hebben dat uiteindelijk ons enige wapen onze armen zijn

Ik denk aan het verhaal van een van de laatste getuigen in een proces tegen een kampbewaker
"Wij kwamen terug in het kamp en daar stond een galg opgebouwd
Daar stond een jongen van zestien jaar
Hij kreeg de doodstraf omdat hij een stuk brood had gestolen

Het was heel stil

Vlak voordat ze hem ophingen, zei de jongen een woord dat we in alle talen verstonden:

"Mama!"

"Opdat wij niet vergeten"

In mijn vorige woonplaats Reduzum staat naast de kerk een eenvoudig herdenkingsmonument met een duif er op met een olijftakje in zijn snavel

En een regel van de dichteres Baukje Wytsma:

"In dei sunder striid is in ljochte dei"

In deze eenvoudige woorden klinkt ons verlangen naar een lieve wereld van vrede en gerechtigheid

Onthou ze!